

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2025

Google Scholar

zenodo

Andijan, Uzbekistan

+998335668868

<https://innoworld.net>

« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR
NAZARIYASI » NOMLI ILMIY, MASOFAVIY, ONLAYN
KONFERENSIYASI TO'PLAMI

2-JILD 6-SON

Konferensiya to'plami va tezislari quyidagi xalqaro
ilmiy bazalarda indexlanadi

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBib

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

Ingliz tilida gapirishdagi fonologik jarayonlar

Abdug'aniyeva Feruza

Fergana state university

Supervisor: **Dushatova Shoxsanam**

Kirish. Ingliz tili fonologik jihatdan boy va murakkab tizimga ega bo'lib, unda tovushlar nutq jarayonida doimiy ravishda o'zgarib boradi. Ushbu o'zgarishlar fonologik jarayonlar deb ataladi. Fonologik jarayonlar asosan connected speech (bog'langan nutq) jarayonida yuzaga keladi va nutqning tezligi, urg'u, fonetik muhit hamda so'zlarning o'zaro ta'siri bilan chambarchas bog'liqdir.

Fonologik jarayonlarni bilish ingliz tilini o'rganayotganlar uchun muhim bo'lib, u tinglab tushunish (listening) va ravon gapirish (speaking) ko'nikmalarini sezilarli darajada yaxshilaydi. Quyida ingliz tilida eng ko'p uchraydigan fonologik jarayonlar ilmiy va aniq misollar bilan yoritiladi.

1. Elision (Tovushlarning tushib qolishi)

Elision — bu nutq jarayonida ayrim tovushlarning, ko'pincha undosh yoki qisqa unli tovushlarning talaffuz qilinmasligidir. Bu jarayon tez va norasmiy nutqda keng tarqalgan.

Misollar:

next please → /neks pli:z/ ("t" tovushi tushib qoladi)

friends → /frenz/ ("d" tovushi tushib qoladi)

months → /mʌnθs/ yoki /mʌnts/

Elision talaffuzni soddalashtiradi va nutqni tezlashtiradi.

2. Assimilation (Assimilyatsiya)

Assimilation — bu bir tovushning qo'shni tovush ta'sirida o'zgarishidir. Assimilyatsiya ko'pincha undosh tovushlar orasida sodir bo'ladi va artikulyatsiyani yengillashtiradi.

Turlari:

Progressive assimilation

Regressive assimilation

Misollar:

handbag → /'hæmbæg/ ("n" tovushi "m" ga moslashadi)

good boy → /gʊb bɔɪ/

ten bikes → /tem baɪks/

3. Coalescence (Koalesensiya)

Coalescence — ikki tovushning birlashib, yangi bitta tovush hosil qilishi jarayonidir. Bu hodisa ko'pincha /t/, /d/, /s/, /z/ tovushlari va /j/ tovushi o'rtasida yuz beradi.

Misollar:

did you → /'dɪdʒu/

would you → /'wʊdʒu/

don't you → /'dəʊntʃu/

Koalesensiya ingliz tilidagi og'zaki nutqda juda faol jarayondir.

4. Weak forms (Zaif shakllar)

Ingliz tilida funksional so'zlar (artikllar, yordamchi fe'llar, predloglar) ko'pincha zaif shaklda talaffuz qilinadi. Bu jarayon urg'usiz bo'g'inlarda sodir bo'ladi.

Misollar:

can → /kən/ yoki /kən/

have → /həv/ yoki /v/

to → /tə/

of → /əv/

Weak forms nutqning tabiiy va oqimli bo'lishini ta'minlaydi.

5. Palatalization (Palatalizatsiya)

Palatalization — t, d, s, z tovushlarining /j/ tovushi ta'sirida yumshab, affrikata yoki shovqinli tovushlarga aylanishidir.

Misollar:

did you → /'dɪdʒu/

what do you → /'wɒtʃu/

this year → /ðɪʃ jɪə/

Bu jarayon ko'proq norasmiy va tez nutqda uchraydi.

6. L- va R-vocalization (Vokalizatsiya)

Vokalizatsiya — ayrim undosh tovushlarning (asosan /l/ va /r/) unli tovushga yaqinlashib talaffuz qilinishidir. Bu jarayon aksent va dialektlarga bog'liq.

Misollar:

car → /kɑː/ (non-rhotic British accent)

bottle → /'bɒʔo/

people → /'piːpə/

7. Stress shift (Urg'uning ko'chishi)

Ingliz tilida ayrim so'zlar so'z turkumiga qarab turli urg'u bilan talaffuz qilinadi. Bu hodisa stress shift deb ataladi.

Misollar:

REcord (noun) — reCORD (verb)

PREsent (noun) — preSENT (verb)

Urg'uning o'zgarishi so'z ma'nosini farqlashda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa. Ingliz tilidagi fonologik jarayonlar nutqning tabiiy, tez va samarali bo'lishini ta'minlaydi. Elision, assimilyatsiya, koalesensiya, weak forms, palatalizatsiya, vokalizatsiya va stress shift kabi jarayonlar ingliz tilining fonologik tizimini tashkil etadi. Ushbu jarayonlarni o'zlashtirish ingliz tilini o'rganuvchilarga:

tinglab tushunishni yaxshilash, ravon va tabiiy gapirish, real nutqni oson anglash imkonini beradi.

Shu sababli fonologik jarayonlar ingliz tili fonetikasi va amaliy nutqning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.